

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Turbo, sive moleste et frustra per cuncta divagans
ingenium**

Andreä, Johann Valentin

Altorfii, 1620

Scena IV.

[urn:nbn:de:bsz:31-138638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138638)

tionem citius, quam incitatione opus sis habiturus. T. Ausimne te domum comitari, & inspicere instrumentorum tuorum chaos? St. Imò invito & provo. Nec enim tam insanire mihi videris, qui non, si rationem audias, respicias. T. Ibo, atq; lubens. St. Eamus. H. Nunquid & Iego? St. Sequere. H. Expectate spectatores, jam enim redeo, nova vobis allaturus ex Martis & Mercurii Sphæra, tum quid Sextilis, aut Retrogradatio vobis minuentur. Memor ero vestri cum ad Lunam venero, sed properandum est. Vivite.

SCENA IV.

Pisius, Vanuthus, Turbo, Harleq.

P. **I** Am ante tibi dixi, *Sapientia pars est leviter despere*, & paulum extra rectam viam ire, ad vitandum violentum aliquem occursum. V. Sed quis modus? P. Vidésne ut Nauræ vela sinuent, & obliquent, & teneant nihilominus suum portum? imitare. V. Etiam in pietate: P. Pietas tibi interna &

& vera sit proposita Modestia ac virtus,
in externis personam interdū sume, aut
pone, pro re aut pro ævo. V. Me verò
exemplorum diversitas turbat, ne eligā
quod rectum Nam in eodem casu, sive
periculo reperio Fortitudinis, Prudenti-
æ, Calliditatis, Patientiæ, simulationis
& dissimulationis usum felicem, utrum
ego eligam, atq; subito P. Plato rectè ait.
*Prudentia sola præit, & ducit ad rectè facien-
dum*- V. Nihil dubito, sed prudentis est;
interdum pati, interdum frangere, in-
terdum dissimulare, interdum parere.
Sed electio hujus unde? P. A Prudentia.
V. Ad idem recurrimus. P. Vanuthi,
quis hic est? V. Non novi. P. Admira-
bundus est, quicquid ei miri acciderit.
V. Aucupemur sermones ejus hic ex in-
fidiis. T. Nescio meherclè ubi sim, aut
quid agam, aut quid cogitem, ita ani-
mus mihi æstuat motibus, nec habeo ho-
minem, qui reddat hoc mare tranquil-
lum. Heu mihi! heu mihi! quàm fuisset
longè consultius, aut nescire cuncta &
negligere, aut habuisse qui primo in-
gressu viam monstrasset ad sublimita-
tem. Nunc postquam & annos & juven-
tutis

tutis florem, & laborem omnem turpi-
ter perdi, animus quidem nunc ali-
quid prospicit, & admissus sublimia ar-
tium procul intuetur, verum is multa
vanitate, ineptiis & scholastica abjectio-
ne oneratus, nausensq; non illam am-
plius, quam antè, adfert promptitudi-
nem. Itaq; oberro & nunc me dedi huic
Mathematico, qui tot Artis suæ com-
moda ad vitam humanam mihi obiter
monstravit, ut obstupuerim. Ad castra,
Architecturam, Machinas, peregrina-
tiones, & infinita vitæ ornamenta, ut
mirer, possè id homines ignorare, aut
eo, quo solent, turpi loco habere. Hoc
instrumentum fausti initii nomine mihi
dedit, quo tempus jucundè fallam. V.
Anne is Turbo ille est? novæ semper ar-
tis novus discipulus? P. Equidem suspi-
cor, quantum ex sermone intello. T.
Mihi quidem decretum hac via pergere,
quæ tantum scientiarum complectitur,
poteritq; haud dubiè satiari mea desi-
deria. V. Colloquemur ne aliquantulum
cum hoc Protheo? P. Ut lubet. V. Adea-
mus. T. Heu mihi! in quos iterum ho-
mines incido? V. Salve Sternophile. P.
Salve

Salve Atlas, Cæli fulcrum. H. Ecce
per hæc pinnacidia prospicio vos esse
Nebulones. V. Salve inquam industrie
Adolescens. T. Benè sit vobis, dum
per vos mihi liceat esse benè. H. Cave
tibi aut caput comminam hoc Iacobi
baculo. P. Ne lædas, nam optimè vo-
lumus & hero tuo, & tibi, nam si is Tur-
bo es, uti judico, dignus profectò es,
qui quamprimum eripiaris malis tuis, id
genus tuum promeretur, ingenium sibi
vendicat, Respubl. postulat. T. Qui-
bus malis? P. Cæcitate, surditate, stu-
pore, linguæ & totius corporis vitiis.
H. An ego tibi dixi Hero ne maledice-
res? V. Quiesce, res salva est. T. Quid ego
dicam te tibi velle? P. Obsecro te, qui re-
liquis facilis es, permitte ut aliquid tecum
colloquar. T. Audiamus. P. Nonne indi-
gnum est, te ejus ætatis usq; adeò esse in
Mundo peregrinum, ut tam nescias, quid
inter homines hodiè agatur, quam quid
retrò actis seculis? T. Quid eo opus? V.
Vah. jam dictum est, ne tanta humana-
rum actionum varietate cæcus ambules,
aut surdus, ad diversam de exteris rela-
tionem. T. Nullam adhuc video infeli-
cità-

citatem. V. Nullam? Ecce quæcunq; unquam Deus fecit admiranda, aut hominib. concessit admiranda, Quæ ipsi homines à multis jam seculis inter se cogitârût, cum ad sumãam prudentiam simul atq; elegantia præcepta tibi esse possent, ea ignoras omnia, & interim literulis absumis temp^o, aut numeris, aut circulis, ac perspicillis, cælũ curiosè perscrutari vis, & Terram nescis, corpora superiora evaminas, & hominem, divinũ illud & summum Animal relinquis intactum. T. Sine jam Mathematicis disciplinis juvenilem ætatem imbuam, illa quæ dicis Senio reservata sunt. P. Imò à primis añis circumspicere oportet, quid sis, & inter quos, quid homini concessum, quo ipse in tanta societate modo vivat, quæ pacem ac unionẽ turbent, quæ Regib^o dignitatẽ, subditis obsequiũ, & tam duram patientiã fervent, qui hominum labores status, studia, mores, habitus, ritus, consuetudines, ut excelsus, tanquam ab alta speculã intuearis globum terrenum omnem, & ad bonam rationem examines. V. Atqui illud tibi Mathematicorum nemo dabit, hominum genus

genus usq; ad eò rerum suarum dubium
& incertum, ut Terrane stet, an in aëre
circumvolitet, Planetæ num in æthere,
veluti pisces, natent; an per orbium di-
scursionem deferantur ambigant &
hæsitent. Sed actiones humanas, & tam
egregia historiarum monumenta intue-
ri oportet, quibus homo eò excellentiæ
pervenit, ut veluti totius orbis revolu-
tionem, Monarchiarum transmutatio-
nem, Religionis cursum, Regnorum e-
versionem & cõstitutiones animo com-
prehendat, tanto ac tam manifesto usu,
ut nequaquam eum tibi exprimere ne-
cesse sit. T. Heu mihi! H. An hunc per-
cutiam. T. Noli. P. Vos literugeruli, dum
domi delitescitis, aut Alphaberum, aut
regulas aliquas, aut lineolas quasdam,
variè descriptas pro subditis habetis, ut
Reges triumphatis, & nescio qua maje-
state virgam aut regulam, ac Circinum,
aut libellum manu ceu sceptrum tracta-
tis, cum prodeundum in lucem, ac quid
dignum tantis spiritibus pariendum e-
rit, mures prodeunt, nec ad opificum o-
pera, & structuras accedere potestis?
Nam quod Archimedis artes fortè su-
peref-

peresse suspicaris, longè erras. T. Non illi modi supersunt, quibus si detur ubi stemus, terra moveatur? P. Ha, ha, he! T. Nec ut homo unus integro exercitui resistat? Ha, ha, he. T. Atqui illud in promissis habeo. V. Noli credere. Nam hæc sunt artis commendationes à veterū sublimitate desumptæ, qualia si hodie exigas, nuspiam reperies. T. Deum immortalem! vivitne homo me infelicioꝝ? vix dies præterit cum non turbor, non mutor, non nauseam prioris vitæ concipio, heu mihi! qui in literatos incidi, homines multiformes, multilingues? Væ mihi! P. Salva res est. Nam ad eam, quam tibi descripsimus, sublimitatem tantâ literarum sarcinâ opus non est. Ingenio ac iudicio eò evolabit, ut verò libens humi repis, & scolasticis nugis animum terræ affigis; Enitere magnanime Adolescens, & hæc Magistrorum deliria contemne, ne dum tibi ad altissima quæ que ascendisse videris, dignus dicaris, qui pueros doceas. Potius ad ea, quibus Reges & Magnates occupantur, te parascilicet, quæ ad regendos ornandosque homines conferunt, non ad scholasticorum

C rum

rum auditoria. V. Deniq; utaris Litera-
tis non ut principibus tuis, sed veluti Me-
chanicis, quorum permagnus est in Re-
pub. usus. Tu præmineas, reliqua illa
turba te circumstet, & quicquid haber
Artis communicet. T. Heu mihi! heu
mihi! P. Meditare hæc nos tempus aliò
avocat. V. Precor tibi animum magnù,
haud illum scholasticum. P. Vale ge-
nerose Adolefcens, & excellentioris
concupiscentiæ igniculos, illis literari-
is rivulis, ne extingue. V. Valetè felicif-
simè. H. Pergite, satis est, quod non va-
pularis.

SCENA V.

Turbo. Harleq. Horatius. Famulus.

T. **I**lli abierunt. Ego hic sto, Magistel-
lorum lusus, mei tortor, curiositatis
exemplum. Vah! hæc vota mea sunt?
hæc de literis expectatio? hæc literarum
sunt elogia? Ego ille primus erò, ille
qui hominum errores è sublimi despici-
at, & commiseretur? H. Here, jam an-
tè edico tibi, si cum quoquam ultrà fue-
ris